Rundskriv
fra
Riksadvokaten
23/2236-1

Rundskriv nr. 2/2023
Oslo, 8. desember 2023
Rev. 20. november 2026

RUNDSKRIV OM VOLD I NÆRE RELASJONER

Innholdsfortegnelse

1. Innledning 2
2. Straffeloven § 282 3
2.1. Relasjon 3
2.2. Ulike forøvelsesmåter 3
2.3. Alvorlig eller gjentatt mishandling 4
2.4. Psykiske krenkelser. Barn som vitne til vold 4
2.5. Passiv medvirkning 5
2.6. Krenkelser i utlandet og dobbel straffbarhet 6
3. Beskyttelsestiltak 6
4. Etterforskingen 8
4.1. Generelt 8
4.2. Avdekking 8
4.2.1. Opprettelse av sak og etterforskingsplikt 8
4.2.2 Akutte hendelser 9
4.2.3. Anmeldelse ved fremmøte hos politiet 10
4.2.4. Melding fra offentlig myndighet, helsepersonell eller andre, avvergingsplikt og rett til å dele informasjon 10
4.3. Registrering av sak 11
4.4. Varsling 12
4.5. Etterforskingsplan 12
4.6. Avhør av fornærmede 12
4.7. Tilrettelagt avhør av barn 15
4.8. Avhør av mistenkte 15
4.9. Øvrige etterforskingsskritt 16
5. Påtalevurdering og iretteføring 17
5.1. Innledning 17
5.2. Påtalevedtaket 18
5.3. Iretteføring 19
5.3.1. Forberedelse 19
5.3.2. Hoved- og ankeforhandling 19

Vold i nære relasjoner

1. Innledning

Dette rundskrivet erstatter riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 om familievold. Det er gitt generelle føringer om etterforsking i riksadvokatens rundskriv nr. 3/2018 om kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv. (kvalitetsrundskrivet) og rundskriv nr. 3/1999 om etterforsking, som utfyller dette rundskrivet.

Saker om alvorlig vold mot barn og mishandling i nære relasjoner skal prioriteres av politiet og påtalemyndigheten. Innsatsen mot slike saker ligger i kjernen av samfunnsoppdraget.[1] Dette innebærer at saken skal gis forrang ved knapphet på ressurser uavhengig av hvilken enhet som er tildelt etterforskings- og påtaleansvaret. Enkelte saker som ikke er omfattet av riksadvokatens prioriteringer, kan ha et underliggende faktum som innebærer *risiko* for prioriterte lovbrudd. Dette gjelder for eksempel i saker om vold mellom nærstående. Slik risiko kan tilsi at saken likevel må prioriteres på lik linje med mishandling i nære relasjoner.

Et særtrekk ved disse sakene er at lovbryter og fornærmede ofte har tette og langvarige relasjoner. Ansatte i politiet og påtalemyndigheten må ha tilstrekkelig kompetanse om særlige forhold som kan gjøre seg gjeldende på saksfeltet for å sikre høy kvalitet i etterforskingen, ved påtalevedtaket og under iretteføringen.[2]

Mishandling i nære relasjoner rammes av straffeloven § 282. Rundskrivet gjelder, så langt det passer, også krenkelser i nære relasjoner som ikke kan karakteriseres som mishandling, men som er straffbare etter andre bestemmelser. Personkretsen angitt i straffeloven § 282 gir en naturlig avgrensning, men rundskrivet kan også gi veiledning ved etterforskingen av straffbare forhold i andre relasjoner, for eksempel kjæresteforhold.[3]

Politiet og påtalemyndigheten må være oppmerksom på at seksuelle krenkelser kan ha betydning i vurderingen av om det foreligger et mishandlingsregime etter straffeloven § 282. Et mishandlingsregime kan også ha betydning for vurderingen av om det foreligger seksuelle overgrep, for eksempel voldtekt.

Saker som gjelder mistanke om alvorlig vold mot små barn omhandles ikke spesielt.[4]

Norske myndigheter har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å beskytte befolkningen mot vold og overgrep. Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen) forplikter statene til å treffe de tiltak

[1] Se riksadvokatens rundskriv nr. 1/2026 om prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2026, og kvalitetsrundskrivet punkt 4.2.1.
[2] Se nærmere om dette i NOU 2020: 17 *Varslede drap? Partnerutvalgets utredning* bl.a. punkt 16.8.2 (fenomenforståelse) og 17.1.4 (kompetanse).
[3] Jf. Prop. 36 S (2023–2024) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner* (2024–2028) punkt 1.5.2 og Istanbulkonvensjonen art. 3 b.
[4] Se kvalitetsrundskrivet punkt 4.2.4, riksadvokatens brev 25. oktober 2021 og riksadvokatens brev 1. april 2025 (lenke til politiets fagportal KO:DE) om føringer for disse sakene.

som er nødvendige for å sikre effektiv etterforsking og straffeforfølgning av alle former for vold i nære relasjoner, jf. artikkel 49. Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 1 pålegger konvensjonstatene å sikre konvensjonens rettigheter for alle innenfor statens jurisdiksjon. Dette innebærer blant annet at staten har en plikt til, etter forholdene, å ta aktive skritt for å hindre at private krenker menneskerettighetene. EMK artikkel 2, 3 og 8 krever en effektiv etterforsking av blant annet drap, tortur, mishandling i nære relasjoner, andre grove kroppskrenkelser og grove seksuelle krenkelser.

I Rt-2013-588 ble staten dømt for ikke å ha oppfylt sin plikt etter EMK til å beskytte en kvinne mot en mann som forfulgte og trakasserte henne.[5] Når politiet og påtalemyndigheten er kjent med vold i nære relasjoner, må det vurderes og eventuelt iverksettes tiltak som er egnet til å hindre at fornærmede utsettes for ytterligere krenkelser.

I NOU 2020: 17 fremgår det at de fleste partnerdrapene skjer etter ett eller flere forvarsler. Norsk forskning om partnerdrap begått i perioden 1990–2019 fant at politi og hjelpeapparat hadde registrert partnervold i 70–80 % av sakene.[6] I 50–60 % av alle partnerdrapene var det registrert mer enn fem partnervoldsepisoder.

Det er sentralt at politiet og påtalemyndigheten klarer å identifisere saker om vold i nære relasjoner som kan være forvarsel om drap eller alvorlig vold slik at etterforsking og beskyttelsestiltak iverksettes.[7]

2. Straffeloven § 282

2.1. Relasjon

Straffeloven § 282 verner en bestemt personkrets, jf. bestemmelsens første ledd bokstav a til e. Så tidlig som mulig i etterforskingen må det søkes avklart hva slags relasjon det er, og har vært, mellom fornærmede og mistenkte. Partenes egen benevnelse av forholdet kan ikke uten videre legges til grunn.

Kjæresteforhold omfattes ikke av § 282, men her kan det være glidende overganger mot samboerforhold og husstandsalternativet. Det bør innhentes informasjon om blant annet bo- og eierforhold, samliv, økonomi, praktisk organisering av hverdagen, formell registering av status, samt adressehistorikk fra folkeregisteret.[8]

2.2. Ulike forøvelsesmåter

Handlingene som kan utgjøre mishandling og rammes av bestemmelsen, er "trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser". "Andre krenkelser" favner et vidt spekter av

[5] Se også riksadvokatens brev 6. mai 2013 *Høyesteretts dom om statens ansvar for mangelfull beskyttelse av individer mot menneskerettighetskrenkelser fra andre privatpersoner*. Høyesterett påpekte at selv om politiet hadde gjort mye for å beskytte kvinnen, skulle politiet og påtalemyndigheten fulgt opp informasjonen om stadige brudd på besøksforbud atskillig bedre, blant annet ved iretteføring av bruddene, og pågripelse og varetektsfengsling skulle ha vært nøye vurdert.

[6] Vatnar, Solveig K.B., Friestad, Christine og Bjørkly, Stål. *Partnerdrap – endringer over tid*, punkt 4.3.1 Oslo: OUS, Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst, 2021.

[7] Se mer under punkt 3 *Beskyttelsestiltak*.

[8] Se for eksempel HR-2022-87-U (husstand), HR-2022-2297-A avsnitt 38 (husstand) og HR-2011-2029 (husstand).

handlinger, inkludert handlinger som ikke er kriminalisert i seg selv.[9] Også psykiske krenkelser omfattes, jf. punkt 2.4. Forarbeidene nevner også seksuelle krenkelser og brudd på besøksforbud.[10] Høyesterett har lagt til grunn at også unnlatelse av å skaffe nødvendig helsehjelp etter omstendighetene kan rammes av § 282.[11]

2.3. Alvorlig eller gjentatt mishandling

Kjernen i straffeloven § 282 er den vedvarende og gjentakende krenkelsen og mishandlingen av den nærstående.[12] Også enkeltstående handlinger kan rammes, dersom krenkelsen er alvorlig og egnet til å skape frykt for nye krenkelser.[13] Bedømmelsen skal ta opp i seg både karakteren og omfanget av mistenktes adferd, samt hvordan den påvirker den fornærmede. Det er således ikke tilstrekkelig å konstatere én eller flere voldshandlinger, trusler eller annen krenkende atferd.[14] Sentralt står om handlingene samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et mishandlingsregime, eventuelt om en enkeltstående handling er av en karakter som gjør at den er egnet til å etablere et slikt regime. Bestemmelsen rammer ikke enhver kritikkverdig adferd, heller ikke om den er gjentakende. Vilkåret "mishandler" innebærer at bestemmelsen bare omfatter mer kvalifiserte forhold.[15]

I tillegg til selve krenkelsene, vil tiden *etter* og *mellom* disse kunne ha stor påvirkning på fornærmedes livssituasjon. Det er derfor viktig å kartlegge konsekvensene av konkrete handlinger for fornærmede, herunder hvordan krenkelsene har påvirket fornærmede både under, etter og mellom hendelsene. Det bør avklares om, og eventuelt hvordan, fornærmede har tilpasset seg eller endret sin adferd for å unngå fremtidige krenkelser.

Mistenktes forsett om hvordan handlingene påvirker den fornærmede, må belyses.

Elementer av provokasjon og retorsjon kan ha betydning for om grensen for mishandling er overskredet, og må kartlegges under etterforskingen.

2.4. Psykiske krenkelser. Barn som vitne til vold

Psykiske krenkelser kan rammes av straffeloven §§ 266 (hensynsløs atferd), 266 a (alvorlig personforfølgelse) og 267 (krenkelse av privatlivets fred), og slike krenkelser kan også inngå som ledd i mishandling i nære relasjoner etter § 282.[16]

Straffansvar for psykisk mishandling etter straffeloven § 282 er forbeholdt kvalifiserte tilfeller, og ikke enhver kritikkverdig atferd vil være straffbar selv om den er gjentatt. I Rt-2013-879

---

[9] Se for eksempel HR-2019-621-A avsnitt 15.
[10] Se Karnovs lovkommentar nr. 2 til § 282 avsnitt 4 av Linda Gröning og Jørn Jacobsen og HR-2018-112-A avsnitt 20.
[11] Se HR-2019-1675-A.
[12] Se Ot.prp.nr.113 (2004–2005) punkt 4.3.4 på side 37, samt blant annet HR-2019-621-A avsnitt 18, HR-2019-1936-U og HR-2019-1787-A.
[13] I Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 45, andre spalte, uttales det at ved avgjørelsen av om en krenkelse er grov, skal det "foruten handlingens objektive grovhet legges vekt på om den var egnet til å skape frykt for nye krenkelser". Se også Rt-2014-695 og HR-2018-112-A avsnitt 17.
[14] Se HR-2022-2297-A avsnitt 34 følgende.
[15] Se HR-2019-621-A avsnitt 18.
[16] Se Ot.prp.nr. 113 (2004-2005) side 36 og 40, Rt-2010-949, Rt-2013-329 og HR-2020-1345-A.

fremgår det at dersom det kun foreligger psykiske krenkelser, skal det "en god del mer til" for at det foreligger "mishandling", enn der det også er tilfeller av fysiske krenkelser. Etterforskingen må ta høyde for at det å la et barn være vitne til vold og andre alvorlige krenkelser kan være en selvstendig krenkelse av barnet som kan rammes av straffeloven § 266, eller § 282 i kvalifiserte tilfeller.[17] Ved vurderingen av om straffeloven § 266 kommer til anvendelse må det tas hensyn til presiseringen i HR-2025-2108-A avsnitt 52: "Det klare utgangspunktet er at § 266 ikke skal anvendes for den fredskrenkelsen det innebærer å være vitne til en straffbar handling. Dette skal i stedet fanges opp som en skjerpende omstendighet ved straffutmålingen. Anvendelse av § 266 i slike tilfeller krever en særlig begrunnelse knyttet til bakgrunnen for at bestemmelsen ble vedtatt – å ramme straffverdig forfølgelse og sjikanering rettet mot den fornærmede."

Etterforskingen må belyse hva barnet har fått med seg, herunder hva det har observert og hørt, og hvordan dette har påvirket barnet. Det er viktig å være oppmerksom på at barn kan ha fått med seg mer av det som har skjedd enn det den mishandlede eller mistenkte forklarer, og det kan være relevant å avhøre vitner som står barnet nær eller som har mye kontakt med barnet, for eksempel barnehageansatte, lærere mv. Mistenktes forsett om hva barnet har fått med seg må søkes klarlagt.

Det kan også tenkes tilfeller der en voksen, gjennom å være vitne til vold mot en nærstående, utsettes for en krenkelse som rammes av straffeloven § 266 eller § 282, men se HR-2025-2108-A.

2.5. Passiv medvirkning

Den som har omsorgsansvar for barn, kan etter omstendighetene holdes strafferettslig ansvarlig som passiv medvirker til en gjerningspersons mishandling av barnet dersom vedkommende ikke griper inn. Det kreves ikke at det lykkes å avverge lovbruddet, men når det gjelder alvorlige krenkelser mot barn, må omsorgspersonen – innenfor det som er rimelig å kreve – i alle fall gjøre *noe* som er egnet til å motvirke lovbruddet.[18]

Dersom det foreligger opplysninger som gir rimelig grunn til å undersøke om det foreligger medvirkning på grunnlag av utilstrekkelig motvirkning, må etterforskingen innrettes for å belyse[19]

- om omsorgspersonen hadde kjennskap til krenkelsene og hvordan de påvirket barnet
- hvor utsatt eller sårbart barnet var
- styrkeforholdet og relasjonen mellom gjerningspersonen og den mulige medvirkeren
- hva vedkommende eventuelt har gjort for å avverge mishandlingen
- hvilke handlingsalternativer som forelå
- om det foreligger omstendigheter som tilsier at medvirkeren har støttet, stilt seg bak eller på annen måte solidarisert seg med gjerningspersonens handlinger.

---

[17] Se om psykisk mishandling i artikkelen Høyesterett og straffeloven 1902 § 219 av Knut Erik Sæther i boken Bergby, Gunnar, Matningsdal, Magnus og Øye, Toril M. *Rettsavklaring og rettsutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget, 2016. Se også NOU 2003:31 *Retten til et liv uten vold*, HR-2019-621-A, Rt-2013-879 og Rt-2010-949.

[18] Se HR-2019-2205-A med videre henvisninger.

[19] Se HR-2020-1343-A, HR-2019-2205-A, HR-2019-561-A og Rt-2013-1015.

2.6. Krenkelser i utlandet og dobbel straffbarhet

Dersom det fremkommer opplysninger om at krenkelser i et mishandlingsregime er foretatt dels i utlandet og dels i Norge, må etterforskingen søke å avklare hvor krenkelsene startet, og hvor de hovedsakelig har skjedd. Er mishandlingen påbegynt i utlandet, må det legges til grunn at det kreves dobbel straffbarhet for domfellelse for de forhold som er begått der,[20] og det må innhentes dokumentasjon om regelverket i aktuelt land.[21] Dersom krenkelsene ble påbegynt i Norge og har fortsatt i utlandet i forbindelse ved midlertidig opphold, anses hele forholdet for å være underlagt norsk jurisdiksjon.[22]

3. Beskyttelsestiltak

Politiet og påtalemyndigheten skal fortløpende, uavhengig av om det er iverksatt etterforsking, vurdere behovet for beskyttelsestiltak overfor fornærmede, barn eller andre nærstående.[23] Det må sikres notoritet om vurderingene og beslutningene. Beskyttelsestiltak som påtalemyndigheten er ansvarlig for, må sees i sammenheng med øvrige beskyttelsestiltak som politiet eller andre offentlige etater har tilgjengelig.[24] Det er viktig at påtalemyndigheten har god samhandling med politidistriktets dedikerte personell for risikohåndtering.

For å gjøre en adekvat vurdering av behovet for beskyttelsestiltak må blant annet følgende momenter iakttas tidlig:[25]

- alvorsgraden i utøvd vold, trusler, forfølgelse eller andre krenkelser
- partenes historikk (jf. også punkt 4.9)
- motiv, aktuelle konflikter, herunder ære og sjalusi
- tegn til eskalering (økning i alvorlighet eller hyppighet)
- tilgang til våpen for mistenkte
- psykisk sykdom eller rusproblemer hos mistenkte
- økonomi, bo- og jobbsituasjonen for mistenkte

Det må nøye vurderes om det er grunnlag for å begjære mistenkte *varetektsfengslet* på grunn av gjentagelsesfare, og om det er behov for besøksforbud, jf. straffeprosessloven § 222 a.

Det skal gis orientering om muligheten for å begjære *besøksforbud* i tilfeller som angitt i påtaleinstruksen § 9-7 første ledd. Besøksforbud kan ilegges når det er påkrevd av allmenne

---

[20] Merk straffeloven § 5 femte ledd som bestemmer at straffelovgivningen også gjelder for handlinger som er foretatt i utlandet av andre personer enn de som omfattes av første til fjerde ledd, dersom handlingen har en lengstestraff på fengsel i 6 år eller mer (dvs. at den omfatter både straffeloven §§ 282 og 283), og er rettet mot noen som er norsk statsborger eller er bosatt i Norge.
[21] Se HR-2017-2429-A og HR-2018-2044-A.
[22] Se HR-2018-2043-A.
[23] Se punkt 1, samt riksadvokatens årlige prioriteringsrundskriv.
[24] Se Politidirektoratets nasjonale instruks om risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold (2025). Den er publisert på KO:DE.
[25] Se eksempelvis NOU 2020:17 *Varslede drap? Partnerdrapsutvalgets utredning* punkt 4.4. og NKVTS veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner *Risikofaktorer for utøvelse av vold blant voksne*.

hensyn, selv om fornærmede ikke ønsker det.[26] Vurderingen av besøksforbud må tas raskt, og avgjørelsen av om det skal tas forutgående avhør av mistenkte må være gjennomtenkt og begrunnet i den enkelte sak. Politiet må sørge for å ha gode rutiner for håndtering av begjæringer om, og oppfølging av besøksforbud, herunder må påtalemyndigheten umiddelbart varsles når det innkommer melding om mulig brudd på besøksforbud. Erfaringer fra enkelte politidistrikt har vist at god og grundig informasjon ved forkynningen til den mistenkte om besøksforbudet, betydningen av forbudet og konsekvensene av brudd, kan medføre færre brudd. Tolk må benyttes ved behov.

Brudd på besøksforbud skal som den klare hovedregel etterforskes. Brudd skal følges opp med en rask og adekvat reaksjon. Påtalemyndigheten må vurdere separat pådømmelse av brudd på besøksforbud uten å avvente hovedforhandling i volds- eller mishandlingssaken.[27]

Påtalemyndigheten kan på nærmere vilkår beslutte *besøksforbud med elektronisk kontroll*, jf. straffeprosessloven § 222 g. I tråd med lovgiverviljen og de forpliktelser staten har til å beskytte mot vold og overgrep, forutsetter riksadvokaten at påtalemyndigheten tar i bruk kompetansen til å ilegge elektronisk kontroll etter straffeprosessloven § 222 g i aktuelle saker. Se nærmere riksadvokatens retningslinjer 20. mars 2024 om elektronisk kontroll ved besøksforbud og kontaktforbud.

Retten kan ilegge alminnelig *kontaktforbud* etter straffeloven § 57. Dersom det anses nødvendig kan retten også ilegge k*ontaktforbud med elektronisk kontroll* etter § 57 femte ledd. Kontaktforbud med elektronisk kontroll er særskilt omtalt i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019.[28] Dersom det tidligere er ilagt besøksforbud som er brutt ved at vedkommende har oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den forbudet skulle beskytte, skal dette normalt føre til at det i påfølgende straffesak nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll. Retten skal av eget tiltak vurdere å ilegge kontaktforbud etter straffeloven § 57 i saker som gjelder straffeloven § 282 første ledd bokstav b, jf. bestemmelsens annet ledd. Det er derfor viktig at politiets etterforsking innrettes slik at retten kan ta stilling til behovet for, og nødvendigheten av, et slikt forbud.

Effektiv etterforsking med høy kvalitet og tilpassede straffereaksjoner, er påtalemyndighetens viktigste bidrag til å motvirke lovbrudd. Samtidig må politiet og påtalemyndigheten vurdere om andre risikoreduserende tiltak enn tvangsmidler kan redusere gjentagelsesfaren og gjøre det mulig å benytte mindre inngripende tiltak, jf. forholdsmessighetsprinsippet i straffeprosessloven § 170 a. For eksempel kan dette skje gjennom oppfølgingssamtale med de involverte eller ved informasjonsdeling/varsling internt og eksternt.[29] Gjennom straffesaksbehandlingen kan påtalemyndigheten få kunnskap som er relevant for forebygging. Slik kunnskap bør deles på

[26] Jf. Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) side 43. Se også Istanbulkonvensjonen artikkel 53 om at besøks- eller kontaktforbud skal kunne ilegges ensidig etter initiativ fra myndighetene og med umiddelbar virkning ("ex parte", i norsk rett gjennomført ved at påtalemyndigheten kan beslutte besøksforbud, men med adgang til etterfølgende rettslig prøving, jf. straffeprosessloven § 222 a, jf. straffeloven § 168).
[27] Se riksadvokatens retningslinjer 20. mars 2024 om elektronisk kontroll ved besøksforbud og kontaktforbud vedlegg punkt 5 og rundskriv nr. 2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll.
[28] Riksadvokaten har i brev av 18. januar 2023 klargjort at påtalemyndigheten ikke lenger kan beslutte kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) i forelegg.
[29] Se Politidirektoratets nasjonale instruks om risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold (2025). Den er publisert på KO:DE.

hensiktsmessig måte til bruk i politiets forebyggende arbeid. Det bør for eksempel alltid undersøkes om mistenkte har tilgang til skytevåpen i saker som gjelder vold i nære relasjoner, og tilbakekall av våpentillatelse og inndragning av våpen må i så fall vurderes.[30] Det kan også være aktuelt å varsle lege, arbeidsgiver, NAV eller andre hjelpetjenester for å redusere faren for gjentagelse, dersom det er hjemmel for slik utlevering av informasjon.[31]

4. Etterforskingen

4.1. Generelt

Vold i nære relasjoner kan være krevende å etterforske. Påtalefaglig og politifaglig etterforskingsleder må samarbeide fra oppstart av etterforskingen.[32] Alle relevante alternative hendelsesforløp må vurderes og eventuelt etterforskes. Etterforskingsskritt som kan være egnet til å bekrefte mistenktes versjon, må gjennomføres.[33]

Etterforskingen må fra begynnelsen av innrettes med tanke på at det kan være vanskelig å sikre bevis. I denne type saker er det særlig aktuelt å ta høyde for at fornærmede i enkelte tilfeller kan ha holdt krenkelser skjult over lengre tid. Vitner kan ha sterke følelsesmessige bindinger til de involverte, og kanskje selv være mistenkt eller fornærmet. Etterforskingen må derfor ta høyde for at fornærmede og vitner kan komme til å endre forklaring underveis, trekke samtykke til fritak for taushetsplikt eller be om at beskyttelsestiltak opphører, for eksempel på grunn av lojalitetsbånd, press og trusler.

Hvis politiet underveis får informasjon om at fornærmede blir utsatt for press eller trusler, må dette etterforskes på adekvat måte. Slike opplysninger kan ha betydning for vurderingen av behovet for beskyttelsestiltak, bruk av tvangsmidler og om politiet skal opprette sak om motarbeiding av rettsvesenet. De kan også få betydning for adgangen til å lese opp fornærmedes politiforklaring for retten.[34]

Tolk skal brukes når det er nødvendig. Barn skal ikke brukes som tolk, med mindre det foreligger en nødsituasjon.[35]

4.2. Avdekking

4.2.1. Opprettelse av sak og etterforskingsplikt

Straks politiet får informasjon som tilsier at en kan stå overfor vold i nære relasjoner, skal det opprettes sak i politiets straffesakssystem. Det må klarlegges hva slags straffbare forhold som kan være begått, og om det er behov for umiddelbare beskyttelsestiltak. Det skal iverksettes etterforsking når det er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold.[36]

---

[30] Jf. også NOU 2020:17 *Varslede drap? Partnerdrapsutvalgets utredning* punkt 17.1.3.3.
[31] Etter samtykke eller i medhold av lov, jf. eksempelvis politiregisterloven §§ 23-34. Se også NOU 2026: 8 *Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet – Kriminalitet som begås av barn og unge, vold og overgrep i nære relasjoner og voldelig ekstremisme.*
[32] Se riksadvokatens brev 16. september 2021 om forventninger til rollen som påtalefaglig etterforskingsleder.
[33] Se kvalitetsrundskrivet punkt 4.7.
[34] Jf. punkt 5.3.2 om hoved- og ankeforhandling.
[35] Se tolkeloven § 4 og riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om politiavhør punkt IV 4.5.
[36] Se straffeprosessloven § 224, riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 om etterforsking og riksadvokatens rundskriv nr. 2/2025 om henleggelser punkt 2.2.2.

Det er ikke akseptabelt å avslutte meldinger om vold i nære relasjoner uten nærmere undersøkelser, for eksempel som "oppgjort på stedet". Hvis det etter nærmere undersøkelser foretatt av patruljen er åpenbart at man ikke står overfor et straffbart forhold, kan oppdraget likevel avsluttes uten at det opprettes sak. I slike tilfeller skal alltid påtalejurist konsulteres, og det skal sikres notoritet om beslutningen.

Når politiet får informasjon om mulig vold i nære relasjoner, må man være oppmerksom på at enkeltstående hendelser kan være del av et repeterende mønster med langvarige og gjentatte overgrep av ulik karakter mot den fornærmede. Det kan være nødvendig å handle raskt for å sikre bevis. Ideelt sett bør det vesentlige av vitneavhør og øvrig bevisinnhenting gjøres unna i løpet av de første dagene etter at politiet ble kjent med forholdet.

Det må vurderes om det er grunnlag for å opprette egne saker om seksuallovbrudd, slik at etterforskingen i så fall tidlig innrettes også mot dette.[37]

Politiet får som oftest kunnskap om vold eller mishandling i nære relasjoner i forbindelse med akutte hendelser etter melding (fra fornærmede, naboer eller andre), ved anmeldelse fra fornærmede eller andre nærstående eller ved melding fra annen myndighet. Disse tre typetilfellene behandles særskilt nedenfor.

4.2.2 Akutte hendelser

Det er viktig at første politienhet på stedet innhenter så mye informasjon som mulig. Bevis som sikres i initialfasen kan ofte være avgjørende for utfallet av saken. I denne sammenheng vil Felles straffesaksinntak (FSI) spille en viktig rolle. Godt samarbeid og god informasjonsutveksling i initialfasen mellom personell i ordenstjeneste, operasjonssentral, etterforskere og påtale er sentralt.

Det bør snarest mulig tas adskilte avhør av fornærmede og mistenkte etter standarden for politiarbeid på stedet (PPS). Fornærmedes og mistenktes prosessuelle rettigheter må ivaretas. En minner særlig om straffeprosessloven §§ 122 og 123 og mistenktes rett til forsvarer. Under avhørene må det søkes klarlagt om det er begått krenkelser tidligere. Det vises til punkt 4.6 og 4.8 om avhør av fornærmede og mistenkte.[38] Det er viktig at avhørene på stedet belyser behovet for umiddelbare beskyttelsestiltak og om det foreligger bevis som det er viktig å sikre uten opphold.

Skader eller spor på fornærmede, mistenkte og på åstedet må dokumenteres. For eksempel kan veltede møbler, ødelagte gjenstander eller blodspor belyse hendelsesforløpet. Også fravær av spor kan ha bevismessig betydning, og slike observasjoner bør nedtegnes i rapporter. Opplysninger om ruspåvirkning eller fravær av dette hos mistenkte og fornærmede bør også dokumenteres. Kriminaltekniske undersøkelser av åsted, fornærmede og mistenkte skal alltid vurderes.

Det bør vurderes å fremstille fornærmede for lege, også om det ikke er umiddelbare synlige skader. Fornærmede bør spørres om fritak fra taushetsplikt. Hvis fritak gis, bør en søke å

---

[37] Merk likevel HR-2021-1332-A avsnitt 33: "Det er bare de mest alvorlige volds- og seksuallovbrudd som anvendes ved siden av – i konkurrens med – mishandlingsbestemmelsen, jf. Ot.prp.nr.22 (2008–2009) side 198-199 og 434". Se også Jørn Jacobsen, *Brotsverket mishandling i nære relasjonar (straffelova § 282),* Karnov, 2025, kap. 9.5.

[38] Se også riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om avhør.

innhente legeerklæring og lignende snarest mulig, jf. Rt-2003-219, hvor Høyesterett kom til at en lovlig innhentet legeerklæring kunne benyttes som bevis også etter at fornærmede hadde trukket tilbake sitt samtykke.

Så snart som mulig bør det opptas forklaringer fra eventuelle vitner til hendelsen og andre som kan bidra med opplysninger, for eksempel familiemedlemmer, naboer, venner, lærere og behandlingspersonell.

Er det barn på stedet må disse ivaretas.[39] I saker om mishandling i nære relasjoner skal barn under 16 år avhøres på Statens barnehus, jf. punkt 4.7. Politiet kan gjennomføre nødvendige innledende samtaler med barn på stedet.[40] Politiet må være seg bevisst at en slik umiddelbar samtale kan gå over i et regulært avhør slik at barnet må gjøres kjent med sine rettigheter.[41]

4.2.3. Anmeldelse ved fremmøte hos politiet

For de fleste fornærmede er det krevende å anmelde en nærstående. Ikke sjelden skjer dette først etter lang tids overveielse og etter gjentatte krenkelser. Politiet må umiddelbart ta imot anmeldelsen og gjennomføre i alle fall et kort avhør av fornærmede når anmeldelsen tas imot. Det er en risiko for at fornærmedes motivasjon for å oppsøke politiet svikter dersom vedkommende opplever å bli avvist ved oppmøte. Normalt kan det ikke aksepteres at fornærmede bes komme tilbake senere for å inngi anmeldelse, og hvis så skjer skal det foreligge en kontrollerbar redegjørelse for hvorfor dette var nødvendig. Viktige momenter i vurderingen vil være om det foreligger risiko for nye krenkelser eller om det er fare for at fornærmede ikke vil forklare seg til politiet på et senere tidspunkt.

Avhengig av situasjonen kan det være aktuelt med umiddelbar bevissikring, for eksempel av skader og merker på fornærmede. Det må også vurderes om det skal iverksettes beskyttelsestiltak eller umiddelbar bevissikring. Det vises til punktet over om akutte hendelser.

4.2.4. Melding fra offentlig myndighet, helsepersonell eller andre, avvergingsplikt og rett til å dele informasjon

Politiet skal behandle informasjon fra andre etater, helsepersonell, skole, krisesenter, naboer og andre om mulig vold i nære relasjoner raskt og samvittighetsfullt. Det må nøye vurderes om informasjonen tilsier iverksettelse av etterforsking, og om det er aktuelt med umiddelbare beskyttelsestiltak og bevissikring.

Alle, uavhengig av yrke, har i utgangspunktet en straffsanksjonert avvergingsplikt etter straffeloven § 196 for nærmere angitte straffbare forhold.[42] Plikten inntrer når man holder det som sikkert eller mest sannsynlig at det vil skje et fremtidig lovbrudd. Avvergingsplikten gjelder for blant annet mishandling i nære relasjoner, grov kroppsskade, voldtekt og drap. Avvergingsplikten går foran eventuell taushetsplikt.

---

[39] Se POD sin nasjonale retningslinje for politiets møter med barn.
[40] Jf. riksadvokatens retningslinjer om tilrettelagte avhør 21. oktober 2015, punkt 6.
[41] Se riksadvokatens brev 27. juni 2014 om avhør av barn. Det vises for øvrig til veiledning om samtaler med barn på stedet, se KO:DE (politiets nasjonale digitale fagportal).
[42] Holmboe, Morten, Leer-Salvesen, Kjartan og Vatnar, Karin Bø. "Avverging av mishandling i nære relasjoner – en flerfaglig tilnærming. Del II." Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, vol. 17 nr. 3 (2019).

Er avverger i tvil om det foreligger avvergings*plikt*, vil man likevel kunne ha *rett* til å melde fra til politiet, tross taushetsplikt.[43] Når det gjelder helsepersonells taushetsplikt, kan helsepersonelloven § 23 første ledd nr. 4 åpne for å melde fra til politiet også i tilfeller der det ikke foreligger avvergingsplikt etter straffeloven § 196. Offentlige organer kan i medhold av forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 uten hinder av taushetsplikt anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet «når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølging av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver».

Politiet må behandle slike meldinger med alvor og grundighet. Relevante opplysninger må innhentes fra det organet som har inngitt meldingen. Det skal også vurderes å undersøke om andre offentlige organer har opplysninger som kan bidra til å opplyse saken og som kan gis uten hinder av taushetsplikt. Er det grunnlag for å sette i verk etterforsking, må det planlegges nøye hvordan en skal gå frem med hensyn til hvem som skal avhøres og i hvilken rekkefølge.

I enkelte tilfeller kan også andre utenforstående melde fra om vold i nære relasjoner. Politiet må vurdere slike henvendelser nøye, også om de er anonyme. Etter omstendighetene kan det være aktuelt å ta kontakt med den mulig fornærmede på en diskret måte, for å avklare om det er grunnlag for å iverksette etterforsking.

4.3. Registrering av sak

Anmeldelser fra fornærmede må kodes korrekt når de registreres, og det faktum som pretenderes i anmeldelsen vil i utgangspunktet stå sentralt. Kodingen har blant annet betydning for hvilken prioritet saken får.

Ved registrering av saker om straffbare forhold som kommer til politiets kunnskap uten at det foreligger konkret anmeldelse, må valg av straffebud skje etter en samvittighetsfull vurdering av hva det er mistanke om basert på foreliggende opplysninger. Dersom en sak er registrert som undersøkelsessak, skal den kodes om dersom etterforsking iverksettes.[44]

Det må løpende vurderes om det aktuelle forholdet rammes av straffeloven § 282, og om ytterligere etterforsking er egnet til å avklare dette, eller om handlingene rammes som enkeltstående overtredelser av andre straffebud om kroppskrenkelser, trusler mv., som ikke uten videre er like høyt prioritert. Koden må endres dersom etterforskingen gir grunnlag for det.

I sak om mishandling i nære relasjoner der flere av gjerningspersonens nærstående har vært utsatt for krenkelser, må det foretas en konkret vurdering av om en står overfor ett sammenhengende straffbart forhold eller flere straffbare forhold.[45]

---

[43] Se "Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen – en veileder. Basert på en utredning av professor, ph.d. Morten Holmboe, utført på oppdrag fra og i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet", 2023.

[44] Jf. kvalitetsrundskrivet punkt 4.1.3.

[45] Se HR-2011-2011-A og Riksadvokatens brev 14. desember 2011 om politiets registrering av saker om vold i nære relasjoner.

4.4. Varsling

Dersom den anmeldte er utenlandsk statsborger, skal det gis melding til Utlendingsdirektoratet i samsvar med politiregisterforskriften § 10-13.[46]

Politiet kan ha både rett og plikt til å melde fra til barnevernstjenesten ved bekymring om at et barn utsettes for lovbrudd, jf. blant annet politiregisterforskriften § 10-3.

4.5. Etterforskingsplan

Politiet skal utforme og anvende etterforskingsplan i saker om mishandling i nære relasjoner, med mindre saken er så enkel og oversiktlig at etterforskingsplan er helt unødvendig.[47] Også i andre saker om vold i nære relasjoner, kan etterforskingsplan være nyttig for å sikre kvalitet og effektivitet i etterforskingen.

Etterforskingsplanen utarbeides av påtalefaglig etterforskingsleder i samarbeid med politifaglig etterforskingsleder. Etterforskingsplanen må blant annet inneholde hypoteser som er tilpasset den aktuelle sak, aktuelle straffebud knyttet opp mot hypotesene og oversikt over sentrale bevistema (for eksempel relasjon og mishandlingsregime).

Etterforskingsplanen skal være et dynamisk dokument som er gjenstand for oppdateringer, utvidelser/avgrensninger og endringer, tilpasset utviklingen i den enkelte sak. Etterforskingsplanen skal utarbeides så snart som mulig etter at anmeldelse er mottatt, eller politiet selv har opprettet straffesak. Etter at første avhør av fornærmede og mistenkte er gjennomført, bør behovet for å oppdatere etterforskingsplanen vurderes nøye.

4.6. Avhør av fornærmede

Fornærmedes forklaring er som regel, sammen med forklaringen til mistenkte, det mest sentrale beviset i saker om vold i nære relasjoner. Det skal normalt tas lyd- og bildeopptak ved avhør av fornærmede, og avvik fra dette krever en begrunnelse.[48]

Avhør av fornærmede må gjennomføres prosessuelt riktig, herunder for å sikre adgangen til bruk i retten. Fornærmede skal orienteres om formalia, herunder om reglene om fritak fra forklaringsplikt i straffeprosessloven § 122. Der forholdene gir grunn til det, må fornærmede også gjøres kjent med fritaksreglene i straffeprosessloven §§ 121, 122 tredje ledd og 123-125. Det skal fremgå av avhøret at dette er gjort.

Fornærmede skal gjøres kjent med retten til å få oppnevnt bistandsadvokat i samsvar med reglene i påtaleinstruksen § 8-7. Er det oppnevnt bistandsadvokat, skal denne varsles om avhøret, jf. påtaleinstruksen § 8-8, jf. § 8-13 annet ledd. Fornærmede bør spørres om han eller hun ønsker å ha med seg en person under avhøret, jf. påtaleinstruksen § 8-8, jf. § 8-13 tredje og fjerde ledd.

---

[46] Utlendingsdirektoratet har gitt anvisning på rutiner for hurtigprosedyre i saker om utvisning på grunn av grov vold og vold i nære relasjoner RUDI-2011-10.

[47] Se riksadvokatens direktiv om bruk av etterforskingsplan 30. mars 2015, Politidirektoratets retningslinjer for bruk av etterforskningsplan og riksadvokatens brev 16. september 2021 om forventninger til rollen som påtaleansvarlig etterforskingsleder og kvalitetsrundskrivet.

[48] Se nærmere riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om politiavhør punkt 6.6.

Politiet kan nekte fornærmede å ha en person til stede som selv er vitne i saken, jf. påtaleinstruksen § 8-13 tredje ledd.

Fornærmede skal spørres om det gis fritak fra taushetsplikt for innhenting av helseopplysninger, andre journalopplysninger, aktuelle elektroniske spor eller lignende. Slike opplysninger bør innhentes snarest mulig, jf. punkt 4.2.2. Politiet og påtalemyndigheten må ha et bevisst forhold til om opplysningene som hentes inn er relevante i etterforskingen av den konkrete saken. I utgangspunktet kan det ikke overlates til helsepersonell å velge ut hva som er relevante opplysninger for straffesaken, og blant annet hensynet til fornærmedes personvern tilsier at politiet og påtalemyndigheten i anmodningen tydelig må angi hva slags type opplysninger som vil kunne ha betydning som bevis.

Fornærmede skal informeres om sin rett til, og fremgangsmåten for, å kreve erstatning, herunder voldserstatning, jf. påtaleinstruksen § 8-6 annet og tredje ledd. Det skal informeres om at det må gis nærmere opplysninger om grunnlaget for, og størrelsen på, kravet, samt hvilke bevis som kan oppgis, jf. straffeprosessloven § 427 første ledd. Har ikke fornærmede bistandsadvokat, må politiet bistå med å dokumentere eventuelle økonomiske krav.

Fornærmede må avhøres grundig og etter en plan. Dette er naturligvis ikke til hinder for at fornærmede avhøres på stedet eller i andre akutte tilfeller, jf. punkt 4.2.2.

Avhøret av fornærmede vil ofte være helt sentralt for å vurdere videre etterforskingsskritt, subsumsjon og fornærmedes behov for beskyttelsestiltak. Avhører, og politifaglig- og påtalefaglig etterforskingsledere må påse at avhør av fornærmede belyser følgende:

- hvilken relasjon partene har/har hatt
- hvilke psykiske og fysiske krenkelser fornærmede har vært utsatt for
  Konkrete hendelser med vold, trusler, tvang, frihetsberøvelse eller lignende må belyses. Fornærmede må bl.a. spørres om krenkelsenes karakter, omfang og varighet.
- tid og sted for krenkelsene
  Opplysninger om krenkelser skal så langt det er mulig konkretiseres, sted- og tidfestes og dokumenteres.
- hvordan krenkelsene eventuelt har påvirket fornærmede fysisk og/eller psykisk
  Det er sentralt å få frem hvordan krenkelsene påvirker, og har påvirket, fornærmede, og det er viktig å avklare hvordan fornærmede har hatt det i tiden også etter og mellom krenkelser, se punkt 2.3.[49] Fornærmede må spørres om eventuelle fysiske og psykiske skader, og i tilknytning til dette om eventuelle sykemeldinger. Videre kan det være av betydning å få informasjon om fornærmedes økonomiske selvstendighet, bevegelsesfrihet og frihet til sosial kontroll.
- eventuelle andre bevis fornærmede mener kan opplyse saken
  Fornærmede bør også spørres om hun eller han eller andre har tatt foto e.l. av skader eller spor før forholdet ble anmeldt eller om det finnes gjenstander med

[49] Se nærmere om bevistemaet i HR-2019-621-A avsnitt 18, HR-2019-1936-U og HR-2019-1787-A.

skader som kan belyse fornærmedes forklaring. Fornærmede bør spørres om hun eller han har opplysninger om vitner eller andre bevis som kan bidra til å oppklare saken. Spørsmålene må formuleres slik at fornærmede forstår hvilke bevis som kan være relevante. Når det gjelder vitner spesielt, bør fornærmede beskrive hvordan de kan opplyse saken, for eksempel om fornærmede har betrodd seg til personer underveis, eller om det er snakk om vitner som først etter anmeldelsen har blitt kjent med forholdet.

- fornærmedes ønsker/behov for beskyttelse eller andre tiltak fra politiets side.

Fornærmede bør oppfordres til å melde fra til politiet dersom det senere kommer frem opplysninger av betydning eller dersom det ønskes gjennomført ytterligere avhør.

Det er ikke uvanlig at den som har blitt utsatt for vold eller andre krenkelser fra en nærstående, er ambivalent i sitt møte med politiet og kan fremstå som motvillig til å opplyse saken. Enkelte trekker tilbake tidligere forklaringer om straffbare forhold begått av den nærstående eller gjør det klart at de ikke vil forklare seg i en eventuell rettssak. Bevissituasjonen kan bli vanskelig, ikke minst hvis det ikke er opptatt forklaring fra fornærmede på en slik måte at den kan benyttes under hovedforhandlingen.[50] Det kan derfor være aktuelt å vurdere om fornærmedes forklaring skal sikres ved bevisopptak, jf. straffeprosessloven § 270. Det kan være nødvendig med nye avhør av fornærmede etter en tids etterforsking for å få frem hele hendelsesforløpet og få saken tilstrekkelig opplyst,[51] herunder kan det være behov for å konfrontere fornærmede med opplysninger som mistenkte har gitt i avhør eller andre opplysninger som er fremkommet under etterforskingen.

Ofte vil mistenkte få vite om en anmeldelse først ved innkalling til avhør. Erfaringsmessig kan dette skape en vanskelig situasjon for fornærmede, og politiet bør i alminnelighet orientere om innkallingen, og når avhør er gjennomført, jf. påtaleinstruksen § 8-5. Politiet skal orientere fornærmede om varetektsfengsling og om løslatelse, jf. påtaleinstruksen § 9-6. Bistandsadvokaten bør gis jevnlige orienteringer om fremdriften i saken, og i alminnelighet varsles om fengslingsmøter og andre rettsmøter under etterforskingen. Etter omstendighetene kan det være naturlig for politiet å orientere fornærmede om støttesenter for kriminalitetsutsatte[52], og å informere om, og bistå med, å kontakte krisesenter.

I saker om vold i nære relasjoner kan behandlingen av saken være avgjørende for fornærmedes livssituasjon. Det er derfor særlig viktig å ivareta fornærmedes behov for informasjon, herunder informasjon om rettigheter og om sakens utvikling og fremdrift. I en akuttfase kan det være vanskelig for fornærmede å ta imot og bearbeide slike opplysninger fra politiet. I saker om mishandling i nære relasjoner skal politiet i alminnelighet oppnevne en kontaktperson for fornærmede som blant annet skal ha ansvaret for at vedkommende mottar nødvendig og adekvat informasjon, jf. påtaleinstruksen § 7A-1 flg.

[50] Se for eksempel LB-2021-78417-1, LB-2020-126171-1 og EMDN-2005-26766.
[51] Se riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om avhør punkt 6.1 om konfrontering og gjentatte frie forklaringer.
[52] https://www.politiet.no/kontakt-politiet/stottesenter-for-kriminalitetsutsatte/

4.7. Tilrettelagt avhør av barn

I sak om mishandling i nære relasjoner skal barn under 16 år avhøres ved tilrettelagt avhør på Statens Barnehus etter reglene i straffeprosessloven § 239 følgende. Det vises til retningslinjer og direktiver 21. oktober 2015 om tilrettelagte avhør.

Dersom det er tvil om saken gjelder mishandling i nære relasjoner eller andre straffbare krenkelser, skal avhøret være tilrettelagt. Dette betyr at selv om det ikke er skjellig grunn til mistanke om mishandling i nære relasjoner, skal avhøret være tilrettelagt så fremt det er visse holdepunkter for det. Ved mistanke om mishandling av barn – og i særdeleshet mindre barn – utøvd av forelder eller foresatt, vil det i en innledende fase ofte være grunn til å rette etterforskingen inn mot mulig overtredelse av straffeloven § 282.[53]

4.8. Avhør av mistenkte

Generelle direktiver om avhør av mistenkte er gitt i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om politiavhør.

Mistenkte har rett til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg på ethvert trinn av saken. Denne rettigheten må mistenkte gjøres kjent med, jf. påtaleinstruksen § 8-1 annet ledd. I saker som gjelder mishandling i nære relasjoner vil det, ikke minst i lys av sakens alvor, som oftest foreligge "særlig grunner" for å oppnevne offentlig forsvarer for mistenkte i anledning politiavhør. jf. straffeprosessloven § 100 annet ledd.[54] Dette må mistenkte gjøres kjent med.[55]

Avhør av mistenkte må være godt planlagt. Dette er naturligvis ikke til hinder for at mistenkte avhøres på stedet eller i andre akutte tilfeller, jf. punkt 4.2.2. Mistenktes rett til kontradiksjon og reelle mulighet til å forsvare seg og imøtegå anklagene, må ivaretas. Ved tidsnære anmeldelser kan det derfor være av betydning at mistenkte avhøres raskt for å sikre bevis for skyld og uskyld best mulig. I alle saker må politiet å vurdere å ta mistenktavhør raskt, særlig dersom dette kan redusere faren for gjentakelse. Avhøret skal normalt gjøres med opptak av lyd og bilde.[56]

Mistenkte bør alltid forespørres om hvilke etterforskingsskritt han eller hun ønsker gjennomført, herunder om det er vitner eller andre bevis som kan bidra til å belyse mistenktes forklaring om hendelsesforløpet. Spørsmålene må formuleres slik at mistenkte forstår hvilke bevis som kan være relevante.

I saker hvor det er aktuelt med besøksforbud, kontaktforbud eller omvendt voldsalarm, må det avklares hva slags virkninger det vil få for mistenkte, slik at det kan gjøres en kvalifisert vurdering av nødvendighet og forholdsmessighet.

---

[53] Jf. Prop. 112 L (2014-2015) *Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner)* punkt 16 side 108.
[54] Om momenter av betydning for forståelsen av "særlige grunner", se Karnovs lovkommentar til § 100 annet ledd, note 3.
[55] Se HR-2022-866-U om krav til informasjon om siktedes rett til forsvarer.
[56] Se nærmere om avhør av mistenkte i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om politiavhør.

4.9. Øvrige etterforskingsskritt

Det er sentralt at etterforskingens omfang i den enkelte sak avpasses etter dens formål, og at den informasjon som innhentes har relevans for forholdene som skal avklares, jf. straffeprosessloven § 226.[57] Ved vold i nære relasjoner, står ofte fornærmedes og mistenktes ord mot hverandre. Det er derfor viktig å innrette etterforskingen bredt for å sikre andre bevis for skyld og uskyld. Fravær av spor og negative funn må dokumenteres.

Blant annet må følgende etterforskingsskritt vurderes:

- **Lydlogg 112/113**
  Lydlogger fra nødanrop til 112 eller 113 må sikres så snart som mulig.

- **Åstedsundersøkelse**
  Åstedsundersøkelse må vurderes, og det bør angis i saken hva som er grunnen til at slik undersøkelse eventuelt ikke er foretatt.[58]

- **Bevisgjenstander**
  Gjenstander brukt til straffbare forhold (våpen, slagredskaper), ødelagte klær eller møbler osv. må identifiseres og sikres.

- **Spor og dokumentasjon vedrørende fornærmede**
  Spor og skader på fornærmede må vurderes sikret ved kriminalteknisk foto, legeerklæring og evt. ved klinisk rettsmedisinsk undersøkelse (sakkyndig) hos lege. Skadenes alder, omfang, alvor/varighet og mulig skademekanisme må dokumenteres. Dersom fornærmede kan ha fått "betydelig skade"[59] som følge av overgrepene, må det innhentes sakkyndig uttalelse. Journaler og uttalelser fra lege, psykolog, helsesøster, legevakt, krisesenter, skole, barnevern osv. må vurderes innhentet snarlig.[60] Eventuell ruspåvirkning bør dokumenteres.

  Det må nøye vurderes om det er behov for medisinsk undersøkelse av fornærmede barn på Statens barnehus eller andre steder, uavhengig av om barnet avhøres eller ikke.[61]

- **Spor og dokumentasjon vedrørende mistenkte**
  Spor og skader på mistenkte som kan bidra til opplysning av saken, må undersøkes og vurderes sikret kriminalteknisk eller ved klinisk rettsmedisinsk undersøkelse som nevnt over. Eventuell ruspåvirkning bør dokumenteres.

- **Vitner**
  Øvrige vitner som kan ha kjennskap til mulige krenkelser eller for øvrig ha informasjon som kan belyse saken, må identifiseres og vurderes avhørt (for eksempel naboer, slektninger,

---

[57] Se også kvalitetsrundskrivet punkt 4.2.1. Se også brev fra riksadvokaten 12. november 2026 *Etterforsking og påtalebehandling av saker om grov kroppsskade og drapsforsøk - erfaringer fra riksadvokatens saksprosjekt 2025-2026.*
[58] Se riksadvokatens skriftserie 1/2017 *Statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse 2016 – voldtekt og mishandling av nærstående* side 5 og side 40.
[59] Jf. straffeloven § 11.
[60] Se straffeprosessloven § 118 om andre muligheter for fritak fra taushetsplikt.
[61] Se riksadvokatens retningslinjer og direktiver 21. oktober 2015 om tilrettelagte avhør punkt 12.

venner, fastlege, helsesøster, kollegaer, lærere, personale ved krisesenter, ansatte i barnevern med videre).

- **Elektroniske spor**
  Elektroniske spor som anrop, tekstmeldinger, bilder, video, lydopptak, kommunikasjon på sosiale medier og e-post som kan belyse saken, må innhentes. Slike spor må, så vidt mulig, sikres slik at de kan leses ut fra sin sammenheng. Det må være god notoritet om hvordan sporene ble sikret, herunder hva slags metode som ble benyttet for å hente ut data.

- **Notater/dagbøker o.l.**
  Notater, dagbøker, kalendere eller andre nedtegnelser som kan bidra til tidfesting av hendelser eller som for øvrig kan inneholde opplysninger av betydning for saken, må innhentes.

- **Historikk**
  Historikken til både fornærmede og mistenkte må undersøkes (loggføringer i politiets operasjonslogg og tidligere registrerte saker). Har fornærmede eller mistenkte tidligere vært i kontakt med politiet om vold, trusler eller andre krenkelser? Relevante opplysninger for det anmeldte forholdet må dokumenteres, herunder må det vurderes å vedlegge kopi av eldre saker. Det må vurderes om det er grunnlag for å gjenoppta henlagte saker, jf. straffeprosessloven § 74 annet ledd.

- **Rekonstruksjon**
  I noen saker kan det være aktuelt å gjennomføre rekonstruksjon dersom det kan bidra til å opplyse forklaringene i saken.

- **Statusrapport**
  I alvorlige saker bør man vurdere å innhente oppdatert informasjon om for eksempel endringer i relasjonen, boforhold, omsorg for barn, samt eventuelle fysiske og psykiske skadevirkninger, før påtalevedtak og før hovedforhandling.

5. Påtalevurdering og iretteføring

5.1. Innledning

I alle saker som gjelder vold i nære relasjoner, bør saksbehandlingstiden være så kort som mulig av hensyn til de involverte. I saker om *mishandling* i nære relasjoner skal påtalefaglig etterforskingsleder ha vært involvert i saken på etterforskingsstadiet og kjenne saken. Det bør tilstrebes at samme person har påtaleansvaret fra etterforskingens oppstart til saken er ferdigbehandlet.

Innenfor de fleste kriminalitetsområder vil det være saker hvor det tidlig er klart at saken har begrenset oppklaringspotensial, og hvor det ikke er andre hensyn som tilsier videre etterforsking, eller at forfølging ikke er i det offentliges interesse. Innsatsen i slike saker skal avsluttes så snart man har et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag.[62] Hva som utgjør et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, avhenger imidlertid for en del av sakens alvor og karakter. I saker som gjelder alvorlig vold eller

[62] Jf. riksadvokatens 1/2026 om prioriteringer pkt. 3.

trusler i nære relasjoner må pliktene til å beskytte liv og helse tas i betraktning ved vurderingen av om det er grunnlag for videre etterforsking.[63] Politiet må også vurdere hvordan en henleggelse vil påvirke et eventuelt trusselbilde mot fornærmede. Eventuelle beskyttelsestiltak må vurderes, jf. punkt 3.

Påtaleansvarlig må sørge for at det gis informasjon til fornærmede (eventuelt stedfortreder for fornærmede) og bistandsadvokat om når en forventer at saken blir avgjort og om resultatet av påtalebehandlingen.[64]

Saker om mishandling i nære relasjoner egner seg som den klare hovedregel ikke for pådømmelse ved tilståelsesdom.[65] Dersom det unntaksvis er aktuelt med tilståelsesdom, bør bistandsadvokaten orienteres på forhånd og gis anledning til å uttale seg.

5.2. Påtalevedtaket

Straffeloven §§ 282 og 283 skal i utgangspunktet ikke benyttes i konkurrens med bestemmelsene om vold, trusler, tvang og frihetsberøvelse. Dette kan stille seg annerledes dersom det er aktuelt å bruke straffebestemmelser som har høyere strafferamme eller som inneholder elementer av krenkelse som ikke fullt ut dekkes av mishandlingsbestemmelsen.

Kravet til utforming av tiltalen fremgår av straffeprosessloven § 252 første ledd nr. 4. Det skal gis en kortfattet beskrivelse av et faktum som dekker straffebestemmelsens vilkår, og som er tilstrekkelig konkret og presis til at siktede skal kunne forberede et effektivt forsvar.

Det må gis umiddelbar underretning om henleggelse, jf. påtaleinstruksen § 17-2.[66] Det minnes særskilt om at også bistandsadvokaten skal underrettes, jf. samme bestemmelse første ledd bokstav f. I saker om mishandling i nære relasjoner bør påtalemyndigheten som hovedregel utferdige en særskilt (ikke automatisert) underretning med en nærmere begrunnelse for vedtaket.

Hvis det ikke er bevismessig grunnlag for å utferdige tiltale etter straffeloven § 282, men tilstrekkelig bevis for enkeltstående straffbare krenkelser, skal forholdet ikke henlegges, men nedsubsumeres. Det genereres ikke automatisk underretning om slik nedsubsumsjon. Fornærmede må derfor straks underrettes særskilt.[67]

Klage over og omgjøring av vedtak om henleggelse er omhandlet i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2025 om henleggelser punkt 3.3. For overprøving og omgjøring av andre påtaleavgjørelser, gjelder riksadvokatens rundskriv nr. 2/1996 og 4/2002.[68]

Det skal forberedes nedleggelse av påstand om kontaktforbud med eller uten elektronisk kontroll som en del av straffen når slik reaksjon er adekvat. Det vises til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll og straffeloven § 282 annet ledd.

---

[63] Se punkt 1 og EMK artikkel 2, 3 og 8 samt kvalitetsrundskrivet punkt 4.1.2 og riksadvokatens rundskriv nr. 2/2025 om henleggelser punkt 2.2.2.
[64] Jf. påtaleinstruksen § 7 A-2 og § 7-6.
[65] I sak om § 283 er tilståelsessak aldri aktuelt på grunn av strafferammen, jf. straffeprosessloven § 248.
[66] Se likevel § 17-2 siste ledd om mulighet for å unnlate underretning.
[67] Merk at flere statsadvokatembeter i sine håndbøker for påtalejuristene i underliggende politidistrikt har gitt føringer for saksbehandlingen ved nedsubsumsjon.
[68] Se også riksadvokatens rundskriv nr. 2/2025 om henleggelser punkt 1.4 og 3.2.2.

5.3. Iretteføring

5.3.1. Forberedelse

Aktors forberedelser til hovedforhandling kan ha betydning for om fornærmede møter og avgir forklaring for retten. Det bør i god tid avklares om det er grunn til å begjære lukkede dører eller at tiltalte skal forlate rettssalen under fornærmedes forklaring. Etter omstendighetene kan det være behov for å vurdere om det er nødvendig med sikkerhetstiltak. Det kan være naturlig å orientere om vitnestøtteordningen ved domstolene.[69]

Hvis aktor får informasjon om at fornærmede er utsatt for press eller trusler, må dette følges opp på adekvat måte, jf. punkt 4.1.

Det vil i saker om vold i nære relasjoner ofte være riktig å tilby fornærmede et møte med aktor før hovedforhandlingen.[70] Det kan bidra til å skape trygghet og til å redusere belastningen ved å avgi forklaring i retten. Et slikt møte kan også benyttes til å avklare praktiske problemstillinger. Møtet må gjennomføres på en måte som ikke strider mot objektivitetskravet.

Det vises for øvrig til kvalitetsrundskrivet punkt 4.8 om ivaretakelse av fornærmede-perspektivet i straffesaken.

5.3.2. Hoved- og ankeforhandling

Et sentralt bevistema ved saker om mishandling i nære relasjoner, er om det foreligger en eller flere krenkelser som resulterer i at den som rammes må leve under et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for nye krenkelser. Videre er et sentralt tema om forholdet, samlet sett, er så alvorlig at det er riktig å karakterisere det som mishandling. Bevisførselen må legges opp med tanke på å belyse krenkelsenes omfang, hyppighet og intensitet, samt hvordan disse har påvirket fornærmede.[71]

Etter omstendighetene kan det være behov for å belyse mishandling i nære relasjoner som fenomen under iretteføringen.[72] Dette kan skje gjennom dokumentasjon av relevant litteratur, offentlige dokumenter, eller ved å innkalle vitner med særskilt kompetanse eller sakkyndighet.

I saker om mishandling i nære relasjoner må aktor være forberedt på at fornærmede og andre vitner ofte vil være fritatt for forklaringsplikt. Dersom de benytter seg av retten til å nekte å forklare seg, vil opplesing av tidligere avgitte politiforklaringer kunne bli en aktuell prosessuell problemstilling. Det vil bero på en nærmere vurdering i den enkelte sak om en tidligere avgitt politiforklaring kan benyttes som bevis i et slikt tilfelle.[73] Det er sentralt om forklaringen er av så vesentlig betydning at den sannsynligvis vil være utslagsgivende for utfallet i saken og hvordan retten til kontradiksjon er ivaretatt under etterforskingen.

---

[69] Se domstol.no om ordningen med vitnestøtte.
[70] Se påtaleinstruksen § 25-10 der det fremgår at fornærmede med bistandsadvokat har rett på en samtale med aktor før hovedforhandling.
[71] Se om muligheten for avspilling av lyd- (og bilde-) avhør i straffeprosessloven § 300 dersom det kan bidra til å opplyse saken i retten, for eksempel for å få fram fornærmedes og mistenktes reaksjoner.
[72] For mer informasjon om typiske kjennetegn ved vold i nære relasjoner se for eksempel: Meld. St. 15 (2012–2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner* punkt 3 (særlig punkt 3.2.) flg., www.nkvts.no.
[73] Aktuelle problemstillinger knyttet til opplesing av fornærmedes forklaring er behandlet i blant annet HR-2025-974-A. Se også HR-2022-1703-A om møteplikt for vitner som ikke har vitneplikt.

Aktors straffepåstand må blant annet reflektere grovheten i konkrete krenkelser, hyppigheten, om mishandlingen har pågått over tid, den psykologiske bindingen mellom tiltalte og fornærmede, skadepotensialet og eventuelle faktiske skadevirkninger – fysiske eller psykiske – på fornærmede. Det er store variasjoner i forhold som subsumeres under straffeloven §§ 282 og 283, og det er derfor ikke hensiktsmessig å gi nærmere føringer for straffeutmålingen.

For utforming av påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll vises det til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 6.2.

Torunn Salomonsen Holmberg
ass. riksadvokat
(sign)

Marthe Gaarder
statsadvokat
(sign)